

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

Бр. 5. и 6.

У Сомбору за Мај и Јуни 1898.

Год. XXX.

РЕЧ ДВЕ РОДИТЕЉИМА.

Дете чим оразуми, почиње разабирати, ко је створио овај свет, њега и његове родитеље. И његов дух занимају више истине. Душа је детиња мека као восак, те у њу можеш утиснути што хоћеш. С каквом слашћу и миљем слушају деца из уста побожне мајке о маленом Исусу, сиромашком ређењу му, и о славним чудесима његовим! Срце детиње потресају кржаве ране Спаситељеве, његово неизмерно пожртвовање и љубав. Са дивљењем слуша дете о мноштву светих анђела и о учешћу њихову у судбини људској. Са радошћу слажу деца у срце своје све што чују из живота светитеља и угодника божјих и у њима се буди жеља, да пођу стопама светитељским. Савест је детиња нежна; нико се не уме тако топло и побожно Богу молити као дете, и његова усрдна молитва и на површна и окорела човека чини силан утисак.

Истакнувши ово питамо се, ко је позван да рачуна о овом расположењу душе детиње, ко је позван, да васпитава децу у вери, ако не родитељи, а особито мати. Она треба да је први немар олтара божјег у млађаним срцима дечјим, она треба да потпали и потстиче свети огањ страха божјег на огњишту срца деце своје она прва да на молитву склопи ручице чеду своме. Овај посао не иде ником тако лако од руке као матери, ако је и сама побожна и добра хришћанка, јер ни у кога нема толико трпељивости, љубави и необичне владе и моћи над срцима дечјим као у добре матере. Незабораваљен је наук мајчин, силна је реч милоште са усана њезиних. Утисци прве поуке у вери неизгладиви су. Ко је имао побожну мајку, па се у мислима врати на детињство своје, увек му пред очи излази мио лик њезин, увек му на површину душе ускрсава свети наук њен, опомене благе и топла молитва, која му и као зрелом човеку срце пење Богу. Још нам је живо у памети светињачки живот њезин, још нам у ушима звоне савети

и речи њезине, и ако је црна земља давно покрива. Зар је једног сећање на мајчине речи придржало на божјем путу у часу искушења! Толики догађаји и доживљаји из каснијег доба не остављају никаква трага у души нашој, а ови остају вечито уљубљени у њојзи.

Водећи рачуна о тој истини, ваља да сејете за рана семе јеванђељске науке, да корена ухвати. И сами кажете да се младо дрво савија. У каснијим годинама диже се бура страсти и оскрњено срце не наводи више сласти у ономе, што је свето и небеско. Свети Јован, млади ученик и љубимац Христов, удостојио се части, да лежи на грудима учитељевим, њему је било слободно, да учитељу ставља питања, која ни један од ученика није му смео стављати, он се једино попут орла виноу у висине царства небеског и заронио у дубине тајана божанских само зато, што је имао чисту детињску и певину душу. Само чисте душе дижу се до у небеске висине а за развратника и за роба страстима и пожудама немају дражи више истине и узвишеније радости, што је највеличанственије и најдирљивије што душу сваког непоквареног човека и срце детиње очарава и дивљењем испуњава, то све не потреса његово отупело и животињско срце. Он не зна за великодушност нити за прегоревање себе.

Крај свег тога не настојава се довољно да се за времена усади побожност у млађана срдашца. Има породица, где се све оно ради и говори, што нарушава побожност, где се без икаквог поштовања говори о слугама божјим, о цркви и о тајнама и обредима њезиним, где се готово никад не спомиње име божје, нити се помоћ његова призива, има и таквих кућа, где се старешина одао пићу и нераду, те не хаје за кућу и пород свој. У неким породицама се опет много полаже на таштину држећи де је сва срећа у богатству и у уживању, те се у том духу и деца васпитавају и одрашћују. Или зар нема и такве чељади којој се на лице навлачи мрзовоља и суморност и са најситније неугодности у животу. Зар се не ужасавате од таког нараштаја, који се више не може називати именом хришћанским.

На против благо детету, које мајка чешће води цркви за ручицу. Благо кући, где се деца за малена уче поштовати Бога и све његове уредбе, којима душице мајка негује да замире најлепшим и најмириснијим цвећем а све за рана и за времена, док се још деца купе око крова очинскога, док не уђу и не помешају се у

свет и док не настану kobne године, године искушења и буре из нутра и с поља, те пробуде дива страсти у срцу који се диже иза спаса страховитом силом и разваљујући уставе обраћа душу у пустош и рушевине. Позно је тада вајкање и запомагање родитеља и пријатеља. Вихор из корена чупа веселост и ведрину срца. Сурова нарав диже руку и на стара родитеља. Њојзи ништа свето није, ни Бог, ни род ни народ ни добротвор ни ближњи његов, него све ради себи у корист а другом на штету и на жао.

Ето видите какве су рђаве последице од рђава васпитања. За то за љубав Богу, који вам је поверио тај свет посао за љубав и ради среће своје деце пазите и гајите пород свој као што добар баштован гаји и чисто држи врт свој, па ћете и слатке плодове кусати. Учите их српскоме поштењу, учите их као што су наши стари учили, да све дају за образ а образ ни за што, учите их као што је мајка Јевросима учила сина свога Марка да је боље изгубити главу, него своју огрешпти душу, казујте им да је царство земаљско за малена, а небеско увек и до века. Учите их али и примером и животом потврдите наук свој.

На Ивањ-дан.

Милутин Гавриловић.

НЕГУЈМО ИДЕЈЕ, НУЖНИ СУ НАМ ИДЕАЛИ.

(За награду.)

(Свршетак.)

Растављањем или разликовањем престава долазимо до делова предмета исто онако, као што фактички делимо целину на делове. Тако нпр. делимо *просторне* предмете у делове једно до другог, а *времене* једно за другим. Или растављањем долазимо до *особина* предмета, но ово је тешко засебно извести, јер обично особине стоје више њих у међусобној вези. За ово се тражи велика вештина чисту једну особину задржати, а све остале отиснути. Даљим растављањем или разликовањем престава долазимо до т. зв. *елемената* (почела) предмета. И ако ово делење не одговара дословце као што то захтевају природне науке, јер су елементи по прир. наукама најмања саставни делови дотичног предмета, а ти се не могу опажањем приметити, — то се овде делење мисли на елементе такве, који чине поједину преставу слику предмета нпр. простор делимо у елементе: три димензије, писмена у самогласе и сугласе итд. Даљим пак делењем долазимо до *појмова*, нарочито, ако је више сличних предмета. Овај степен мишљења је

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

врло тежак и комплицират, а од вајкада је у филозофији препорна тачка. Тако су *номиналисте* тумачили у средњем веку, да је појам само мисао, којој не одговара ништа стварног, а *реалисте* су тумачили појам као и преставу опажања слике нечег стварног. Појмови, које мишљењем извађамо, зову се *аустрактне* преставе, док су преставе појединих ствари *конкретне*.

Рад у растављању или разликовању престава је од особите важности по образовање нам у опће, а нарочито у школском нам раду. Овакови рад или *поимање* је основ наукама. *Шта више ово је основ и језику*, јер човек не би могао саопштавати своје мисли, кад би морао свакој појединости давати посебно име, јер би се бунио неизмерном множином речи. За то се сваки језик састоји већином из таквих речи, *које су једно име ошћег* у више ствари и случајева.

Противно делењу или разликовању престава је *спајање* истих, с' тим, да је исти процес т. ј. спајају се или делови, или особине, или елементи, или појмови. И спајање и делење бива на преставама самим, но с' том разликом, да су код делења те преставе оних предмета, које смо чулима свесни постали. *Спајање иде још даље, оно спаја и такове преставе*, које ми нисмо опажањем прво стекли. Такав душевни рад зовемо *фантазија, уображање*, творачка моћ, која игра важну улогу не само у свету вештака и поета, већ у читавом просвећеном свету и скоро на сваком кораку било т. зв. практичног, било идеалног живота; било у религији, било у наукама, било у индустрији, било у државништву . . . *свуда влада овај начин мишљења, спајање престава*.

Овом приликом зар да не споменем сваку, па и нашу *теорију* и *праксу*, о чему се толико код нас говори и пише: једни уздижући праксу, други теорију сметав с' ума, да једно без другог не може бити баш по оној *theoria sine praxi, quasi rotta sine axi* т. ј. теорија је без праксе као точак без осовине. И овде игра своју особиту улогу спајање престава т. ј. идеја са успехом извађања, остваривања. *Где теорија и пракса узајамно напредују, ту је успеха право*.

На спајању и делењу престава се оснива *предавање* и *разумеване*. Ако учитељ нпр. није добро умео појмове јасно да представи, неће ни ученици моћи разумети предмет. *На овом се базирају и они чувени формални студијеви: Анализа и синтеза, асоцијација, систем, метод и циљ, без којих учитељ не сме бити*.

Имамо пред собом две капи воде. А за што велимо две капи?

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.uj.edu.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Јер их дели неки простор, на коме нема воде. Погледамо л' безбројне планете сунчаног система, то су све оне према централној снази један систем. Додир разних боја чини дугу, слевање разних тонова чини мелодију итд. Исти ти узроци *силе, простора и времена* владају и код спајања престава. Тако се нпр. *жеља и воља* оснивају на спајању престава једном предмету или појму. Тако спајање жеља или воље више људи чини јединство (што но веле стари једнообразност). Овим спајањем се иде до најузвишенијих појмова јединства као што су: брак, разна друштва, разне партије у научном и политичком свету, државно јединство итд.

И тако нам се разложно, а ми хтели или не хтели поуке, намеће упута: *да негујемо са највећом пазљивошћу и ревносту и овај рад мишлења, спојање престава.*

Досадањи споменути рад мишлења се бавио таквим преставама, које су биле слика нечег стварног, а сада прелазимо на рад мишлења, у коме се стављају престава у *одношај* пак, *да помаже* досадањи рад или по вези ојачати или по садржају оснажити, разјаснити. Облика овога рада је много, а сви се већином употребљавају у спајању или делењу појмова и изражавању појмова *код пресуда и закључака*, што је у дидактици све и сва, *јер питања, одговори, изражај мисли чине* сарамерно читав наш рад школски. Је ли ово успело у школи. успео је читав рад у школи. Је ли вежбом учитељевих питања и дечјих одговора постигнуто, да деца изражавају своје мисли, што но се вели језгровито т. ј. *да одношај појмова умје лепо и тачно да оставља*, онда је та школа добро спремила своје ђаке, будуће људе, грађане, којима се на сваком кораку довикује драстично: *Зни, да те видим*, а у лепшој форми: *реци да те видим ко си* или чак: *реци, да видим шта ћеш учинити*, што је оправдано, јер су врло често у животу речи (мисли) претеча делима.

Свак од нас знаде и ван логичких правила, да је и у школи и животу као највећој школи добро пресуђивати и ваљане закључке доносити. Како ко пресуђује и закључује, ми у обичном животу велимо; *како ко мисли, тако и говори* апстрахујући овде афекте. Но све то зависи од престава (појмова, идеја) и њихове прераде, у коју спада и овај рад мишлења *одношаји појмова*, што се мора такођер вежбати, јер *Uebung macht den Meister* у свему, па поготово и у мишлењу.

Погледам ли нпр. ружицу, то ћу добити престава њену, и

то т. зв. *преставу опажањем*. Преставим ли, замислим ли неку ружицу, а да је нисам видио, то би имао преставу т. зв. *голу* преставу. Је ли ружица нешто особитог, те је посматрам живо, са највећом пазљивошћу, ту је онда престава жива или *иовећана*. Сећаш ли је се, то је престава о њој *позната* већ. Прича л' ми који год да ју је видео, то је онда престава *вероватна*. Добијемо л' о њој какав год закључак, онда смо добили *изведену* преставу, коју зову и *аподиктичком*, јер је у њој изражено нешто, што мора тако да је.

Као што видимо, душа може један и исти предмет да представља на више, ево овде споменутих шест начина, а то су *изричност*, *вероватност*, *сећање*, *пазљивост*, *идеална престава* и *опажање*. Од ових нам највише упада у очи изричност, којом се долази до *правог знања* било ма кога предмета у позитивном или негативном смислу т. ј. кад знамо да л' нешто јесте, или да нешто није.

Знање је, као што нас логика учи, према узроцима или проблематичке или асерторне или аподиктичне природе, а свако мора да је последица узрока, који већ по себи значе могућност, јамачност и нужност.

Школи је задаћа и да прибавља нужна знања уверавајући се свагда о истинитости истих, јер само истинита знања могу да образују појединца и друштво у напредном духу. *Зато је онда дужност школе, да испитујући тачно садржину предмета ове тачно и јасно да изражава*, јер где се год не слаже знање наше са предметом, ту је знање лажно или што се вели ту није знања, то је не знање.

„Знање је снага, знање је моћ, учите децо дан и ноћ!“ вели се врло лепо, а истинито у овом покличу. И шта се хоће овим да рече, ако не, да се непрестано купе и сређују *идеје* из живота, из савремених наука и вештина, што чини *праву* образованост т. ј. бар такову, какову је ми замишљамо, какову је као идеал представљамо, те за којом тежимо данашњом педагогијом: *и у васити и у настави*.

А шта тек да речем за онај степен душе наше, *у коме смо у животу и раду нашем такви, какав је тај стадиум* душе наше, какво је *чуствовање* (чуство), чему је такођер основ осет, односно престава (идеја). И зар се не можемо на сваком кораку уверити, да је чуство извор: радости или весеља, туге или жалости, наде и бојазни, гњева или срџбе, што зависи, да како, од сутецаја и рада

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

престава, а ово опет да је извор сретног или несретног, славног или срамног, идеалног или реалног живота и рада нам.

Чуство је извор делима и животу нашем, по којима се ми ценимо издижући увек *свест* појединог и друштава. И зар да не споменем општу свест нпр. српску нам, која не само да нам се свагда приказиваше у лепом облику, но и у великим делима, а са њоме да не споменем изразе њене бар неколико врлина, што их је свагда Србин на чело исписивао! Зар је мали израз чувства српског: *љубав истине*, што је у првом реду сагласност дела и речи; *чувствовање породичке светине*, где човек најбоље показује да човек није сав у себи, где се најбоље види, како човек показује своје поштовање човечности; *родољубље*, где се најбоље види жртвовање једног свима, свију за једног по оној „сви за једног, један за све“; *одушевљење за слободу и правду*, где се човек бори за слободно развијање и усавршавање, а и по Христовој сви са једнаким правом, јер смо сви деца једнога Оца. *Држање речи*, *поштовање закона*, где се јасно истиче да је реч израз унутрашњег убеђења, да је реч, што но вели Немац Echo des Sinn's, те је ваља онда и одржати; па кад је та реч општа, кад је она израз жеља и тежња свију чланова друштва, онда је она одиста и општа воља, закон, кога морамо држати; *вредноћа и штедња*, које је *сиолашњи* услов за слободу и независност од других, а битни је услов животу нам и раду; *вера у бољу будућност*, у којој Србин јасно изражава *смер* свога живота и рада, у којој он као и хришћанин изражава веру у спас душе своје, а та вера одиста спасава и не да да пропадне нико, ко је чврсто собом носи....

И зар нам се не истиче опет важност неговања престава, које су извор ево укупности осећаја наших, чувствовања.

А напоследку, да споменем и *врхунац душевног нам рада*, *резултат мишлења нашег*, *стални израз чувствовања нашег* **ВОЉУ**, којој тепају и „слободна“, но ми ћемо рећи *морална*, јер је овакова воља израз *људског карактера*.

Као што је воља врхунац душевног рада, тако је воља и циљ педагошког нам рада; као што је почетак, извор вољи и читавом душевном нам раду *престава* (идеја), тако је и нашем педагошком раду извор престава (идеја).

Какове преставе, такав је читав душевни рад. По оној: „*Какове идеје, такови и идеали.*“ **Негујмо идеје, нужни су нам идеали** и као *људима*. и као *Србима* и *Хришћанима!*

УОБРАЖАЊЕ ПРИ ИГРИ.

По Е. Legouvé-у Ст. С. Илкић.

Ако под уображањем разумемо моћ душе наше, која је у стању живота дати стварима које нас окружавају; која нас је у стању одмамити у свет сањарија у коме нас све очарава а без да нас вара; која мађионичком силом за тренут ока измењује јаву, те нам ружно приказује за лепо, чувствено без чувства, нема као говорника, мртва за жива; ако дакле ову особену стваралачку моћ назовемо уображањем, онда смело тврдити можемо, да је у детета од пет година јача и бујнија машта, него код највећих песника. Госпођа Necker de Saussure (Некер де Сосјр) дивно описује вештину децју, помоћу које они употребљавају разне ствари за разна лица и предмете; као нпр. столицу за кола, лутку за девојче итд. Децји је живот дакле само ображање.

Јесенас сам се на особени начин уверио о томе. Нисам ловац, али брат и суседи су ми страсни ловци; почетком септембра кад јесен наступа, малена ми кућица постаје не само скупштином рођака, већ и средиштем околних ловаца. Ловачка је особина, да у разговору о лову сто пута понове једно те исто, без да им понављање то постане досадно и без да се сете, да оно бар другима може досадно бити. Познато је да деца врло радо, управо рећи инстинктивно воле подражавати. Син и два ми синовца непрестано су говорили о лову, о гониоцима, о метцима, да смо их на послетку морали у ловачко одело обући.

Син ми има осам, а синовци по шест година. Већ у шест часова из јутра обуку се сасвим ловачки, метну на раме своје „праве“ пушке, које међутим нису за лов удешене, те се тако наоружани спремају за лов. Иду кроз себе, траже ловце, помажу им при чишћењу оружја, вабе псета, с ловцима заједно седају за доручак, испрате их до капије, сачекају док се ови не попну на кола, и довикнувши им опроштајно збогом очима их све дотле прате, док им се ови код првог савијутка не изгубе из вида. Потоме се ћутећки и лаганим корацима, шта више некако тужно враћају натраг, јер су на жалост слични својим пушкама, прави су ловци али за лов неподобни.

Пред-а-мном стоји једна особена нравствена појава, једно спорно питање у васпитању.

За крајњу цељ васпитања сматрам *начело самоурављања* (self-governement). По моме мњењу васпитавати дете значи, учити

га да својим ногама ходи. А да би ову цел̄ што сигурније постигли, дужни смо што пре и што чешће узде васпитања давати самој деци у руке; дужни смо увек памтити златну изреку: *help on yourself* = помози се сам!

Како дакле да се понашамо према дечјим играма? Три четвртине целог живота проводе деца у игри. Да ли да их оставимо на домишљатост маште им? Да ли да их приморавамо, да сами изналазе забаве и да се искључиво сами забављају или на против да ли се може допустити, да им и у игри као и у сваком другом васпитном раду ми крчимо пута, да их руководимо и да им умешност потстрекавамо? Ово је једно од најтежих питања. С једне стране не можемо порицати, да деца већ сама од себе знају наћи најдуховитије и најобилније изворе забава. Ко није имао прилике да ужива у детету посматрајући га како по неколико часова седи на земљи или у песку, те буши рупе и гради разне облике, без икакве сврхе (јер их на послетку опет затрпа и сруши), а предаје се том свом послу с таквом пажњом и озбиљношћу с каквом се и Архимед удубљивао у решавање својих великих проблема! Шта ради? о чему мисли? Шта ли му се врзе у млађаној главици? То нам нико па ни оно само не уме казати. И опет му ти часови пролазе с оном лакоћом и брзином која је једног и истог значења с игром; та оно се *само* играло. С друге стране пак кога није растужила она туга и она брига, која се појављује у детета тада, када се њих више искупе на игру, а нису у стању да пронађу и да се сложе шта да се играју? Како нас тада погледају и од нашег искуства и умешности очекују помоћи. Да ли треба да их одбијемо тада? Или смо им дужни притећи у помоћ и дати им у руке оружје противу досаде?

Од своје стране признајем, да се у мени пробудило сажалење, када сам видео три малена ловца моја, где се наоружани и без цељи шећу горе-доле по празноме врту и мирној кући. Ми смо проузроковали, да су деца изгубила вољу за своје дечје игре, јер смо им осладили људске забаве. С тога сам за потребно сматрао, да се као васпитач умешам у њихову игру и радујем се овој одлуци својој, јер док ми је овом приликом била цел̄ само да забавим децу, уједно ми се и прилика указала за једну важну студију. Заједнички живот с децом богат је у поучним изненађењима.

— Што да и ми не покушамо ловити? — рекох им видећи их снужене.

— А како, бабо?

— Како! Узмимо пушке и разиђимо се по маленој шумици! Ко зна можда ћемо наићи на какву дивљач?

С одушевљењем ми прихватише предлог и набрзо се сва четворица разиђосмо по пространом парку, који ми је кућу окружавао; трчали смо преко жбунова, пењали се уз стрмени, подражавали смо ловачку ларму и манире, вребали, циљали и нападали смо; ја сам бајаги свирао у ловачку трубу, а они су даље јахали на својим замишљеним коњима, вабећи псета и вичући за невидљивим животињама: фазанима итд. . . . при чему није изостало ни пуцање, које се — разуме се — устима обављало. На једаред се с ловачком виком помешаше и узвици дивљења. Једном кад сва тројица у један мах опалише из пушака на замишљене животиње, син ми тако рећи страховито узвикну: „Убих јаребицу! Убих јаребицу!“ У другом тренутку пак и братић му исто тако повика: „Улових зеца! Улових зеца!“ И заиста обојица раздраганим лицима и радосним погледима трчашу к мени... победоносно носећи животиње, правог зеца и праву јаребицу. Ко ме да припишемо што су у парку наишли на мртве животиње? Свако ће лако погодити, да ова заслуга мени припада. Из јестичаре сам узео поменућу убијену дивљач — коју су ловци прилику деци, да их *ионово улове* и у томе уживају. Како ли су се изненадили? Чиме да објасне себи чудо, да дивљач мртва пада а оружје им не пуца? Они ништа не тумаче и ни за што не питају; радост, изненађење и поноситост им је потпуна, јер их је неочекивана победа занела! Ово им се чудо чини нешто сасвим природно, тако да се хвале својом вештином и то у толикој мери, да у срце дирају трећег друга, који није ништа уловио. Овај поче плакати.

— Не плачи синко, рекох му — лов још није завршен. Продужићемо га, па је на теби ред, да победиш! Хајдмо!

— Ура! Хајдмо!

— Ви ћете ићи до краја главног реда дрвећа и сачињаваћете десно крило — рекох сину ми и другару му у победи. — Ти пак — рекох оном трећем — иди под оне багреме, те ћеш бити средиште, а ја ћу заузети лево крило. Војени корпус наш овако ће бити подељен до језера, од њега ћемо се пак почети приближавати једно другоме, те ћемо ударати према љуљашци.

Технички изрази, као што су десно крило, лево крило, подела војеног корпуса, које су често слушали од брата и суседâ ми по-

већаше им радост; одушевљено се развијаше у одређеним правцима, док се међутим лево крило пажљиво пожурило у јестичару, по пљен. Али какво изненађење! Јестичара празна! Кувар је већ све био употребио! Од дивног фазана, на којег сам највише рачунао, само је још глава била на столу кувареву, остали делови тела му, очишћени од дивног перја били су већ сланином наредени и испечени. Шта да радим? Још може поднети, да се улови мртва дивљач! Али уловити печена фазана... то је већ немогуће! Како ли ће тешко бити ономе јаднику, коме су се већ и сада другови као невештом ругали! Већ вичу! Мора се ићи! Идем!... Лов се поново започе!... Но, где радости! Малишан за којег сам се бринуо, изненада повиче: „Убих фазана!“ И одмах се с оба друга пожури к великом камену, поред којег је лежала дивна глава фазанова. Саже се, ухвати и подиже је... Ох, да грдне обмане, та то бејаше само глава фазанова! Пређашњи победиоци већ хтедоше прснути у смех, а овај се већ спремио беше да плаче, док од једном упадох ја с речима: „Да дивна метка! Максим је тако згодно, да му је кугла тело фазаново у суседов врт однела, а овде му је ето само глава остала!“ Овоме објаснењу се сви зачудише. Охрабрени победилац гордо подиже главу. — Без сваке сумње, да је ова ствар оној другој двојници врло необична била, али ни за живу главу не смедоше посумњати у истинитост моје тврдње; уображање, особито ако је у свези с поверењем, чини дете тако лаковерним, да је склоњено свему да поверује. — Не држим за потребно да се извињавам пред озбиљним људима за ове појединости, које може бити и детињасте изгледају; при проучавању душе ништа није детињасто и у чудне тајне дечја света само под тим условом можемо доспети, ако пазимо на све па и на најмање ситнице. С друге стране пак у овој ловачкој игри има више озбиљних питања. Није ли погрешно тако рано омилити деци ову дивљу забаву? Зар није хула на Бога, да са дечјих невиних усана слушамо сурове речи: убио сам? Не затупљујемо ли тиме њезна чувстовања срца? Последњи ми се приговор чини озбиљнији од првога. Сме ли зар отац или васпитач варати сина односно васпитаника, развијајући лажне идеје?

На оба ова питања одговор је врло лак.

Ловом се очвршћавају мишићи, али се и срце не затупљује. Ловци нису мање њезни и мање осетљиви од осталих људи. По-томак Нимродов, који на дан улови по педесет комада живе дивљачи, вративши се кући с крвавим рукама и у крвавом оделу, с

тешком би муком у стању био заклати ма и једну јаребицу, док међутим кувари то сваки дан чине без икаква страха и колебања, па их ипак за то нико не сматра за немилосрдне људе. А зашто?

Зато јер се и код једног и код другог појам убијања претана у појам занимања и вештине. Кувар види у јаребици печење, а ловац је сматра као знак своје победе. Први ради, други побеђује, али ни први ни други не убија. Ово важи и за децу. Њихов је лов био надметање, уображавање, вежбање а никако свирепост; и кад их спазим где се задувани од силна вијања и трчања, са здравим и руменим лицем и веселим очима кући враћају, готов сам себи све опростити. А сад да рашчистимо и с *лажним идејама*. Ја само оне идеје називам лажнима; које кварећи моћ расуђивања, покваре и саму истину у души човечјој. Није свака неистинита ствар у исто доба *и лажна*; фикција и коварство нису синонимни појмови, коварство је лажна идеја, која vara и оставља човека да у тој превари живи. При описаном лову свега тога није било. Наш лов је лакрдијашки забављао децу, али када су минули први тренуци изненађења, није их никако оставио преварене. Та они су врло добро знали, да је дивљач јуче уловљена и да сам ју ја у парку сакрио! Пошто су пак већ једном започели лов, требало је да он у сваком детаљу своме буде правим ловом, кад су се уморили гонећи, право је да се и обрадују усљед успеха; тежња за самообманом, која је деци својствена, није им дозволила, да им разум поквари уживање. Једном приликом не хтедох учествовати у лову им из разлога, што због влажног времена нећемо наћи дивљачи. Син ми је тихо одговорио:

Али наћи ћеш! Наћи ћемо! Јуче је чика донео две шљуке и једног фазана! Видео сам их у јестичари!

На овај разлог не знадох одговорити. Мордох с њима поћи. Па шта мислите шта се догодило? У гонењу синовци уловише и фазана и обе шљуке; син ми се усљед тога јако растужио и тек кроз један час био је весео, јер је за то време предложио нову хајку, у којој је себи задржао најбољу позицију, те се тријумфално вратио у собу, показујући свој плен. Овај ме је случај довео у велику неприлику. Ма колико да познајемо децу и ма колико да их изучавамо разум наш неће никада у стању бити да допре савим у њихову малену главицу. И ова игра лова дала ми је да наслутим да у мом сину живе и такве наклоности о којима ја досада ни појма нисам имао. Свако жестоко узбуђење дражи срце како старијег

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

човека, тако исто и детета, те нам се оно тада приказује као отворена књига из које одмах можемо читати. При жестоком узбуђењу опазио сам у сина ми претерано самољубље. Он је свагда готов поделити с пријатељима својима ужину, играчке, новац; али успех... никада! Једном идући кући из уобичајенога лова, син ми је носио једног лепог фазана, а другови му нису имали ништа; никако га нисам могао наговорити, да пљен свој подели с друговима. На моје молбе кратко и одлучно ми је одговорио: „како бих га дао, кад је тако леп!“ Узалуд сам покушавао да га уверим, како важност поклона у главном зависи од вредности поклоњена предмета и да ће му својевољни поклон у толико пријатнији бити, у колико га је скупље стао. На ова трансцендентална морална начела само се иронично насмејао и овако ми је одговорио. „Је ли ти се сада са мном само шалиш?“ И никако се није могао одлучити, да победу с киме год подели!

Играма лова благодарити имам што сам се помоћу њих упознао са још неколико интересантних црта синовљева ми карактера. Сви очеви који су пре нас живели зацело су волели своју децу исто као и ми што их данас волимо; Хенрик IV. нас је уверио, да је очинска љубав у случају нужде у стању била потиснути достојанство и у самом Лувру; али ипак није ли тежња, којом се старамо за срества и начине дечја забављања, производ данашњег века?

Није ли ово природна посљедица сасвим другог положаја дечјег у породици данашњим даном? На послетку зар искуство и знања, којима се богатимо кад непрестано с децом живимо не награђују довољно наше трудове, зар нам не утврђују наша начела и зар не служе као сигурне вође васпитачу, у тежњи за успешним решавањем важнога му задатка?!

РАЗГОВОРИ С ДЕЦОМ.

Пише: Душан Ћурић, учитељ осечки.

(Наставак.)

8. Стање и занимање.

Шта је твој отац Исо? (чизмар). Шта прави он? (чизме). — Да ли он ради још какав посао? (не, само тај). Дакле он ради само тај посао — а то је децо занат. Како се зове човек који има занат? (занатлија). — Шта је твој отац? (рибар). Шта је твој отац? (папуџија). Шта је твој отац? (лончар). — Шта је твој

отац? (кројач). — Шта прави кројач? (капуге, прслуге, чакшире, огргаче). — Прави ли он женске хаљине? (не, само мушке). Он је дакле мушки кројач. Има кројача који праве само за женске, то су женски кројачи. — Шта је твој отац? (зидар). — Шта он ради? (зида куће). Треба ли стојати близу куће кад се зида? (не треба). Немојте стајати близу кућа које се зидају јер вас може комад ударити. Шта је твој отац? (столар). — Шта праве столари? Како се зове онај занатлија што кује гвожђе? Може ли ковач ковати ладно гвожђе? Какво гвожђе кује ковач? Где греје ковач гвожђе? Чиме ковач пири ватру? На што кује ковач гвожђе? С чиме кује?

Каквих заната још има? (бравар, вајар, бачвар, пекар, дунђерин, књиговезац, стаклар). Шта имају занатлије пред собом кад раде? (кецеље). — Приметба: И овде је од преке потребе слика.

Занат је децо златан. Ко зна свој занат, па је вредан и штедљив, може лепе новце да заштеди. —

Но има децо људи који не заслужују новаца занатом. Они који продају и имају своје дућане, то су трговци. Они који само пером пишу, то су писари. Који врше неку дужност и имају свој чин то су чиновници. Чиновници су и ово: судци и учитељи. — Они који лече болеснике, то су лекари. — Људи који само земљу раде зову се земљоделци, ратари. Људи који у башти само раде, саде воће и продају то су воћари, баштовани.

Чиме оре твој отац? (плугом). — Ко вуче плуг? (волови). Шта имају волови на врату? (јарам). — Шта се сеје на њиви? (жито, јечам, раж, зоб, кукуруз, проја). Шта се ради онда кад жита сазру? (косе). Чиме? (косом). — Од чега је коса? Шта није од гвожђа? Чиме се оштри коса? Чиме се дакле занимају људи?

9. Црква и порта.

Која је највиша зграда у нашем месту? (црква). — Шта је највише на цркви? (тороњ, звоник). Где уђемо прво кад хоћемо да идемо у цркву? (у порту). — Шта има по неким портама? (лепог засађеног дрвећа, а по неким крстова, плоче и гробови). — Шта има на врх тороња? (крст). На чем стоји крст? (на јабуци). Шта има у тороњу? (звона). На што су та звона? Кад звоне звона? Кад идемо у цркву? Колико пута звони? Ко служи у цркви? Ко поје у цркви? Где стоје ђаци? Где стоје учитељи? Колико певница има у православној цркви? Шта раде ђаци у цркви?

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

(облаче се и читају апостол). — Ко стоји доле испод певница поред столова? Како се зове тај део цркве где стоје само мушки? Како се зове она преграда на којој су саме свете иконе? (иконостас). — Шта гори пред иконостасом? Колико врата има на иконостасу? (троја). Која су? (северна лева и десна јужна). — Како се зову она у врата средини са два крила? (царске двери).

Ко сме туда проћи? (самосвештеник и цар). — Где служи свештеник? (у олтару).

Шта има у олтару? (часна трапеза, путир, јеванђеље, рипиде, крстови чираци, књиге и одежде).

Како се зове онај део цркве где су саме женске? (ж. црква). — Шта има у женској цркви? (крстионица где се деца крсте). — У које дане идемо у цркву? (недељом, свецем и празником).

Кад звона не звоне? (на велики петак).

Пазите! Сви људи, жене, момци, девојке и деца дужни су ићи у цркву, јер је тако Бог наредио. Ђаци морају бити увек у цркви први. Кад стојите у цркви немојте се разговарати, већ скрштеним рукама, мирно стојте па гледајте у иконостас. Кад се поји не треба ћутати, већ треба лепо и сложено појати. У цркви треба да се помолите Богу за све и за ваше родитеље. Бог испуњава молитву оне деце, која Му се у цркви моле. — Сад им се може приповедити из читанке згодна приповетка).

10. Село и сељаци, град и грађани.

Где си се ти Жарко родио? (у Осеку). А где си се ти Стево родио? (у Крчедину).

Ова два примера сам навео да би учитељ исто тако могао поступати у питањима како би деца која су у селу пошто им је познато како је у селу — добили појам о граду. Напротив да би деца у граду добила појам о селу, пошто су им околности у граду познате.

Кажи ми Жарко какве су куће у Осеку? (високе). Где је најлепше? (најлепше је на пијаци и тамо где су дућани). Стоје ли куће у Осеку раздалеко једна од друге? (не стоје). Да како? (близу једна до друге). Је су ли сокаци широки? (нису, већ узани). Чиме је покривен пут у сокацима? (с цигљама и камењем). Има ли блата у Осеку кад падне киша? (нема). Зато што у Осеку има великих лепих кућа — шта је Осек? (град). Како се зову они људи који живе у граду? (грађани).

Носе ли они опанке? (не носе). Носе ли они кожухе? (не носе). Носе ли се просто као у М... (не).

Колико делова има у граду Осеку? — (три). Нека учитељ сам растумачи и испита о свом месту ако је у граду.

Како се зову делови? (долњи, горњи и град итд.)

Ко је најстарији у граду? (градски начелник).

Која су ти велика здања, зграде познате? (судбени сто, градско поглаварство, гимназија)...

Где је и у којој улици је српска основна школа? Где је црква? Где се лети шећемо? (у перивоју). Шта има у перивоју? Какву воду пију грађани? (ако је поред реке, нека каже како се зове). Овде нека учитељ даде поуку да деца нетреба да се играју поред реке). Чиме су покривене куће у граду? (црепом и лимом). Чиме се баве грађани? (занатима, трговином рибарством, воћарством, баштованством и земљоделством).

Сад ми кажи Стево какве су куће у Крчедину? (ниске). Шта је Крчедин? (село). Чиме су покриве куће? (трском, сламом и црепом). Какви су сокаци у селу? (широки и дугачки). Јесу ли куће у селу близу једна до друге? (нису, већ раздалеко). Шта има код сваке куће у селу? (двориште, гумно и башта). Има ли много сокака? (нема). Колико има? Јесу ли у селу сокаци покривени камењем и цигљама? (нису). Како је у селу кад је киша? (блато да не може човек ићи).

Шта има испред сваке куће у селу? (дрво и шанац). Како се зову људи који живе у селу? (сељаци). Ко је у селу глава? (кнез или кмет) Ко је још у селу кога сељаци поштују? — (свештеник, учитељ и бележник). Носе ли се у селу људи онако као у граду? (не). Да како? (просто, сеоски). Чим се баве сељаци? (земљоделством и сточарством). Кога још има у селу? (трговац, чизмар, столар, итд.). Како говоре људи у селу? (српски). Да ли само Срба има у селу? (има и Немаца, Мађара и Словака). Које смо ми вере? (православне). А које су вере Немци и Мађари? (римокатоличке).

(Наставиће се).

И С П И Т И**у српским учитељским школама сомборским, и
на свршетку 1897/8. школске године.**

1895/6. школске године одељена је женска учитељска школа од мушке а 1896/7. обадве су проширене са четвртим разредом. Мушка учитељска школа смештена је у новом велељепном здању, које је народу српском покљонио свети патријарх наш, преузвишени господин Георгије Бранковић, а у старом приправничком здању, које је врло лепо оправити дала црквена општина сомборска смештена је женска учитељска школа, као што је то читаоцима овог листа већ познато.

Обе учитељске школе заједно са вежбаоницама јесу под једним управитељем, а у њима делају 10 редовних професора, један учитељ хармонијског појања и музике; једна учитељица женског ручног рада и кућарства и три предавача, од којих један наставља приправнике и приправнице у краснопису и цртању, други у вртарству, пчеларству и свиларству, а трећи у гимнастици.

За вежбаоницу приправницама служила је српска средсредна мушка школа сомборска са 4 одељена школска разреда и 4 учитеља, и предградска мешовита школа у селенци са једним учитељем.

Приправницама за вежбаоницу служи средсредна српска женска школа са 4 разреда и две учитељице, мешовита школа у предграђу црвенци са једним учитељем, и прво српско забавиште сомборско у којој дела једна оспособљена забавиља.

Школска 1897/8. година започета је у учитељским школама и у вежбаоницама 1. септембра 1897. а завршена је 22. јунија 1898.

У мушкој учитељској школи уписано је било: у првом разреду 20; у другом 22; у трећем 16; у четвртном 17, свега 75 ученика. Од ових су у течају године из завода иступили 7, а један је решењем високосл. Школског Савета због великих изгреда из завода искључен.

На свршетку ове школске године било је у првом мушком разреду 19; у другом 20; у трећем 15, а у четвртном 13; свега дакле 67 редовних приправника. Од којих је један приправник првог разреда родом из краљевине Србије, а сви остали су из краљевине Угарске и здружених земаља.

Сви мушки приправници су Срби православне вере. По завичају били су родом из бачке дијецезе 31; из темишварске дијецезе 15; из вршачке дијецезе 15; из будимске дијецезе 3; из архи-дијецезе 5; из горњокарловачке дијецезе 1; из краљевине Србије 1.

Здравље је мушких приправника са малим изузетком било повољно. Ни један се смртни случај ове године догодио није.

Са изузетком оних, који су у течају године завод напустили, сви остали ученици овог завода школу и цркву полазили су прилежно.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Они приправници, који су од 5—8. новембра 1897. школу самовољно оставили и демонстровали, пошто су се покајали и у школу повратили, пресудом в. Шк. Савета кажњени су затвором и губитком стипендија народних и Платонеумских, а Ј. А. приправник IV. разреда, као највећи покретач ђачке побуне, искључен је из овога и из свију српских учитељских школа.

Поједини ученици II. разреда, који су 20. маја ноћу банчили, добили су на свршетку школске године из владања оцену „неуредно“.

У женској учитељској школи било је у почетку 1897/8. школске године уписано: у I. разреду 30; у II. разреду 37; у III. разреду 28; у IV. разреду 33 приправнице; свега је уписано било 128 приправница. Од ових је једна ученица II. разреда још у септембру месецу школу оставила; једна ученица првог и једна ученица четвртога разреда после дужега боловања у вечност су се преселиле.

На свршетку ове школске године било је у овом заводу: у I. разреду 29; у II. разреду 36; у III. разреду 28; и у IV. разреду 32 приправнице. Свега их је било на крају школске године у заводу 125 редовних приправница, а осим ових биле су две приватне ученице I. разреда, које су по дозволи в. Шк. Савета испит положили.

Од 128 приправница биле су 125 српкиње православне вере; две приправнице првога разреда и једна приправница четвртог разреда биле су по вери римокатоликиње, а по народности Мађарице. Ове две су родом из Сомбора и знају српски, а последња је настањена у Београду српском, где је и претходне науке у вишој девојачкој школи свршила.

Између ученица православне вере било је по завичају из Угарске 100; из Славоније 20; из Босне 4; из Херцеговине 1 приправница. — Из епархије бачке било је 63; из темишварске 25; из вршачке 12; из архидијецезе сремско-карловачке 20; из митрополије дабро-босанске 4; из митрополије херцеговачке 1 приправница.

Здравље је приправница било у опште добро. Једна приправница првога разреда Босиљка Јанићева одмах у почетку школске године разболела се од запалења бубрежака и умрла је још 5. октобра а сарањена је 6. октобра 1897. Приправница IV. разреда Софија Грујићева после дужег и тешког боловања од туберкулозе упокојила се у дому своје матере у Сомбору 20. маја 1898. По томе дакле биле су ове године у женској учитељској школи два смртна случаја, јер Марија Вукадиновићева свршена приправница I. разреда није се због болести ни уписала у II. разред, и после дужег боловања у родитељском дому преминула је.

Морално владање свију приправница било је примерно и похвале достојно.

Закључни годишњи испит у IV. разреду мушке учитељске

школе држан је 15. маја, а у IV. разреду женске учитељске школе 16. маја пре и после подне под председавањем управитеља.

Свршени приправници и приправнице полагали су писмене испите из српског и немачког језика, геометрије и природних наука, по темама, које је високо председништво Школског Савета одредило, а под надзором својих професора 17., 18., 19. и 20. маја; из мађарског језика пак по задаћама, које је споразумно са управом и професорима мађарског језика одредио кр. школ. надзорник жупаније Бачке, полагали су кандидати и кандидаткиње писмене испите 22. и 23. маја.

У среду 27. маја као на дан крунисања Његовог Величанства срећно владајућег краља нашег Франца Јосифа I., у смислу наредбе в. Шк. Савета, по предходном „Молебствију“ у св. Ђурђевском храму, држана је патриотичка школска свечаност у дворишту великог здања црквене општине сомборске, на којој је опширан говор држао управитељ учитељске школе Н. Ђ. Вукићевић, а приправници су красесловили и певали складно патриотичке песме по унапред установљеном програму. Свечаност ова школска завршена је закључним говором управитељевим, и појањем црквене химне: „Спаси Господи људи твоја“. На свечаности овој присутни су били преч. господа свештеници на челу са најпречастнијим господином Љубомиром Купусаревићем окружним протопресвитером, и званичници градског поглаварства са благородним господином Ф. Тричлером градоначелником сл. кр. града Сомбора.

Од 28. маја до 8. јунија управитељ учитељских школа сомборских, као заменик гл. школског референта бавио се у Пакрацу и у Горњем Карловцу где је под његовим председавањем у обновљеној пре 4 године мушкој учитељској школи пакрачкој држан први испит зрелости мушких свршених приправника, а у женској учитељској школи држан је испит зрелости свршених приправница IV. разреда те школе.

За то су време под председавањем разредних старешина, односно других на то одређених професора држани разредни испити у I. II. и III. разреду у мушкој и женској учитељској школи, сомборској, а међутим су свршени приправници и приправнице четвртог разреда исте школе брижљиво се спремали за полагање строгих усмених испита за учитељско оспособљење.

Услед високе президијалне наредбе Његове Светости Патријарха српског, као председника високославног Школ. Савета од 22. маја 1898. бр. ШС. 149. изименован је за овогодишњег председника при испитима за оспособљење у мушкој учитељској школи сомборској најпречастнији г. Јован Борота окружни прота старобечејски члан Школскога Савета, а за духовног члана испитног поверенства најпречастнији господин Љубомир Купусаревић окр. протопресвитер сомборски.

У понедељак 8. јунија ујутру, после одржане кратке сед-

нице заједничког професорског збора под председавањем најпреч. г. повереника Школског Савета започети су устмени испити за учитељско оспособљење, и држани су на изменце једнога дана у мушкој а другог у женској учитељској школи сваки дан од 7—12 часова пре, и од 3—8 часова после подне, од 8—17. јунија за пуних једанаест дана са изузетком 15. јунија, када је по свршетку свечаног богослужења, држана седница професорског збора ради установљења оцена у 1. 2. и 3. разреду. На устменом испиту из мађарског језика 16. и 17. јунија присуствовао је благор. г. Н. Греф кр. школски надзорник. По свршетку испита за оспособљење 18. јунија у седници професорског збора држаној под председавањем испитног поверенства, утврђене су оцене и извршено је оспособљење испитаних учитељских кандидата и кандидаткиња.

У мушкој учитељској школи на свршетку ове школске године у наукама показали су ученици овакав успех: у I. разреду од испитаних 19 редовних и 3 приватна ученика, показали су врло добар успех: Константин Стојачић из Сомбора и Милорад Поповић из краљевине Србије, а од ванредних ученика показао је врло добар успех Светозар Печујлија из Х. Суљоша, који је по дозволи В. Школ. Савета, као бивши учитељ бездечки, после једногодишњег неуморног труда и учења, приватно испит из I. приправничког разреда на потпуно задовољство професорског збора положио. Девет приправника I. разреда положили су закључни испит с добрим, 3 с довољним, а 7 с недовољним из једног или из два предмета успехом. Ови последњи и међу њима два приватна ученика (обојица многогодишњи привр. учитељи) имају на свршетку Августа испит из једног односно из два предмета поново полагати.

У II. разреду мушке учитељске школе између 20 приправника отличан успех показао је само Константин Замуровић из Тиса Хеђеша; врло добар успех показали су четворица и то: Милан Калуђерски из Сивца, Светозар Радашин из Ловре и Бранко Букуров из Тиса Сент-Миклуша, и Стеван Лесковац из Сивца, с добрим успехом свршили су други разред шест; с довољним само један; а с недовољним осам приправника. Ови последњи имају пре почетка идуће школске године испит из једног односно из два предмета поново полагати. Напослетку један приправник показао је сасвим слаб успех и упућен је да поново полази други разред.

У трећем разреду мушке учитељске школе између 15 испитаних приправника врло добар успех показали су тројица и то: Василије Дриндарски из Добрице, Милан Каћански из Надаља, и Радивој Петровић из Парага. — Седморица свршили су овај разред са добрим; један са довољним, а четворица са недовољним из једног или из два предмета успехом. Ови последњи морају недовољне оцене поправити.

У првом разреду женске учитељске школе између 29 ученица на свршетку школске 1897/8. године врло добар успех показале

су 12; добар 8; недовољан из једног или из два предмета успех с правом на поправку показале су 5; а слаб успех показале су 4 ученице које су упућене да разред тај понове.

У другом разреду између 36 приправница отличан успех показале су: Милица Пандуровићева из Ирига, Христина Ђорђевићева из Српског Великог Сент-Миклуша; Вукосава Константиновићева из Панчева; Милица Бартулова из В. Кикинде и Даринка Радојчићева из Кузмина; — петнајест ученица овога разреда показале су врло добар; седам добар; шест довољан, а четири недовољан успех с правом поправке.

Трећи разред свршило је 28 приправница, и то: са отличним успехом ове три: Анђелија Лукићева из Панчева, Зорка Јовановићева из Вршца и Софија Савићева из Новог Сада. С врло добрим успехом овај разред свршиле су 6; с добрим 10; с довољним 4 и с недовољним 5 приправница. Ове последње упућене су да пред почетком идуће школске године дотичне недовољне оцене из једног односно из два наставна предмета поправе.

Свршени приправници и приправнице четвртога разреда после писмених и усмених строгих испита, оспособљени су за учитељство овако:

Од 13 мушких кандидата оспособљени су за учитељство 11, и то: Добривој Дрндарски из Идвора, Душан Живић из Неузине и Григорије Мирковић из Пивница са врло добрим успехом; Душан Ћирић из Старе Печке, Божидар Стојановић (свршени гимназијски осмошколац с матуритетом) из Вел. Кикинде, Петар Лекић из Баваништа, Павао Бошњакковић из Турије и Константин Златанов из Сентомаша с добрим успехом; Никола Пешић из Чортановаца, Божидар Глумац из Голубинаца и Данило Милојевић из Могорића у Личко-Крбавској жупанији са довољним успехом. Лазар Попов из Старога Бечеја и Симеон Шешевић из Сомбора упућени су, да после тромесечне спреме понове испит, и то први из отачаствене повеснице с науком о земаљском уставу и из немачког језика, а други из педагогијских наука и црквено-славенског језика.

Од 32 кандидаткиње, које су испите за оспособљење полагале, оспособљене су све за учитељице, и то: четири са отличним, тринајест са врло добрим, шест са добрим, девет са довољним успехом.

Са отличним успехом положили су испите за оспособљење: Љубица Јовановићева из Митровице, Даша Круљева из Мостара, Анастасија Грађанска из Српских Милетића и Марија Милутиновићева из Черевиха.

Са врло добрим успехом положили су испит за оспособљење: Марија Ковачевићева из Сомбора, Ружица Деметровићева из Сарајева, Анђелија Иванишевићева из Крчедина, Александра Петровићева из Вел. Кикинде, Јулија Петровићева из Вел. Кикинде, Даринка Петровићева из Парага, Јулијана Миланковићева из Сомбора, Лепосава Благојевићева из Сомбора, Милена Мишићева из Дивоша, Ми-

лица Иванићева из Перадина, Смиља Добродолска из Черевина, Софија Радићева из Сомбора и Цвета Хорватова из Новог Сада.

Са добрим успехом положиле су испит за оспособљење: Александра пл. Брановачка из Сенте, Видосава Јојићева из Тиса-Сент-Миклоша, Зорка Лазићева из Сомбора, Милена Павловићева из Карловаца, Софија Максимовићева из Новог Сада и Софија Продановићева из Новог Сада.

Са довољним успехом положиле су испит за оспособљење: госпођа Милица удова Михајловићка рођена Божићева из Карловаца, Љубица Морарова из Земуна, Зорка Протићева из Товаришева, Зорка Ташићева из Врањева, Јелена Васиљеска из Новог Сада, Јелена Косовчева из Меленаца, Јелена Табанова из Вел. Кикинде и Јелисавета Хусарова из Београда.

Пошто је оспособљење учитељских кандидата и кандидаткиња извршено и пошто су дипломе њихове подписане од председника испитног поверенства и управитеља учитељских школа, то су исте у смислу државног закона од 1879. године од управе поднесене кр. школском надзорништву жупаније бачкободрошке ради даљег поступка у смислу горепоменутог земаљског закона.

Благородни г. Никазије Грег кр. школски надзорник подписао је и са званичним својим печатом подкрепио је девет диплома учитељских кандидата и деветнаест диплома учитељских кандидаткиња, а четири кандидата и тринаест кандидаткиња упутио је да се тек после брижљиве спреме из мађарског језика пријаве за накнадно полагање испита из мађарског језика, ако желе да у Угарској учитељско звање получити могу.

У недељу 21. јунија после свечане службе Божије држано је „Благодареније“ у св. Ђурђевском храму, а следећег дана у понедељак 22. јунија у 7 часова у јутру прочитане су разреднице приправника и објављено је оспособљење мушких учитељских кандидата у великој дворани нове учитељске школе, а истога дана у 9 часова пре подне прочитане су разреднице приправница и објављено је оспособљење кандидаткиња за учитељство.

Овом приликом најбољим ученицима мушке учитељске школе подељене су књиге: „Православни црквени календар за све године Србину на расположење ставио поп А. из Чоке,“ које је господин сачинитељ тога ради управи на расположење ставио.

У женској учитељској школи, раздани су најпре дарови славне Задруге Српкиња Сомборкиња, и то најбољим радилицама Христини Ђорђевићевој и Исидори Бркићевој по један дукат, а отличним свршеним приправницама: Даши Круљевој молитвеник у скупоценом повезу, и Анастасији Грађанској дивот издање Змајевих песама.

Затим је раздато 50 примерака књига „Приповетке Милке Алексић-Гргурове“, које је госпођа сачинитељка пред испит управи

www.unilib.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
послати изволела. Ове су књиге као дар госпође писатељице најбољим ученицама свију разреда раздане.

Дипломе оспособљења учитељског са потписом кр. шк. надзорника издате су овим кандидатима: Добривоју Дрндарском, Душану Живићу, Григорију Мирковићу, Душану Ћирићу, Божидару Стојановићу, Петру Лекићу и Константину Златановом, и кандидаткињама: Александри Брановачкој, Александри и Јулији Петровићевима, Зорки Лазићевој, Јелени Табановој, Јелени Косовчевој, Лепосави Благојевићевој, Љубици Јовановићевој, Милени Мишићевој, Анастасији Грађанској, Ружици Деметровићевој, Милицы Иванићевој, Видосави Јојићевој, Софији Радићевој, Цвети Хорватовој и Јелисавети Хусаровој.

Кандидати Шешевић и Попов добиће дипломе, кад пред испитним поверенством полправе оцене из појединих предмета.

Остали кандидати и кандидаткиње добили су сведочанства оспособљења за отправљање учитељског звања у српским школама ван уже Угарске.

Тако се завршила 1897/8. школска година у учитељској школи сомборској.

Идућа 1898/9. школска година започеће се 20. августа 1898. по нашем старом календару.

Течај школски у обе учитељске школе траје четири године.

У мушку учитељску школу примају се за приправнике младићи православне вере здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су барем у петнаесту годину живота ступили и четврти гимназијски или реални разред, или четврти разред грађанске школе са сведочбom првог реда свршили. Такође могу бити примљени и они младићи, који немају сведочанства од ових разреда, али ће овакови морати пред наставничким збором ове учитељске школе пријамни испит положити из науке вере и славенског читања и малог црквеног појања, даље: из рачуна, српског и мађарског језика, немачког читања и писања, земљописа и отачаствене историје у обиму у колико се ти предмети у четвртном разреду грађанских школа предају. Испит овај држаће се 20. августа по ст. кал. Доцније пријављени не ће бити припуштени ка овом пријамном испиту.

За приправнице примају се Српкиње православне вере, које су барем у четрнаесту годину живота ступиле и четврти разред српске више девојачке школе или четврти разред грађанске школе с добрим успехом свршиле, а при том су здраве и примерног моралног владања.

В.

СРПСКИ УЧИТЕЉСКИ КОНВИКТ У НОВОМЕ САДУ.

Покрај наших толиких неудаћа, што нас тару и слабе, имамо нешто, што нам разведрава лице. То нешто је, наш српски конвикт.

Нема пуних ни осам година, како је замисао та васкрела у срцу и души наших оостраних учитеља, а ево данас већ гледамо ту установу живу, бујну и напредну.

По извештају, који нам је од управе тог завода приспео овог месеца, и у коме је изложен рачунски преглед тог завода за минулу 1897. годину, видимо, да је тај завод имао 1897. године 17,768 ф. 31 н. примања, а мање 150 ф. 94 н. толико и издавања. Издавања се поглавито употребила на дозиђивање нове зграде за женско одељење, за које је утрошено: 13,079 ф. 34 н. На издржавање питомаца утрошено је за прошлу школ. 1896—7. г. за четир месеца: 2456 ф. 70 н. а, вр., а остало је утрошено на друге ситније потребе.

Према овим исказима стоји друштвено имање овог завода овако: Завод има две куће у вредности од 43,470 фор. 18 н. Има намештаја у вредности 1428 фор. 11 н. свега: 44,898 29 фор. Осим тога има фонд Др. Ђ. Натошевића у улогу од 1055 ф. 31 н. Има даље на дугу код чланова основача (учитеља): 2239 ф. 63 н. а код потпомагача: 1262 ф. 50 н. Мимо тога има да добије конвикт из оставине пок. добротворке *Љубице Радичићке* из Сегедина: 1200 ф. и из оставине друге пок. добротворке *Катице Димитријевићке* из Руме: 5000 ф. Те по томе износи васколико имање тог завода: 55,806 ф. 17 н. На цело то имање има дуга: 12,428 ф. 81 н. а, вр., те према томе показује се активно стање на 43,377 ф. 36 н.

Ово је заиста лепа и утешна појава за нас, кад се за тако кратко време могла да скупи тако велика свота за хумане и просветне цели и учитељи наши могу бити поносни, што је народ наш с такоом љубављу и с тако великим одушевљењем прихватио њихову ствар. Али, колико је год то утешно и похвално по српско учитељство, у толико је с друге сране тужније, што се само учитељство за ову своју рођену ствар тако слабо отима и тако мало воље показује за своје сталешке интересе; јер како другчије да протумачимо тај чин, кад од 1000 и више српских учитеља и учитељица из наше митрополије, не видимо у том колу више од 107 уписаних, док је сам народ, као потпомагач, нанизао број 182 за исто време. Кад се томе дода и то, да је друштву приступило 6 добротвора, са прилогом 14,000 фор. онда се тек види, колико јаче притеже љубав народна према учитељству и за ову, по превасходству, учитељску ствар.

Завод има 22 женске потомице и 43 питомца, свега: 66 који се ту са свим потребама издржавају, а стоје под надзором стручних особа: мушко одељење под надзором професора г. *Тихомира Остојића*, а жен. одељење, у засебној згради, под надзором учитељице више жен. школе гђице *Јелке Лујановићеве*. Деца су и двориштем и станом одељена, само примају храну из једне кујне. Имају лепе, видне, суве и високе собе за спавање, имају собе за

учитеље и собе за ручавање и за храну имају доручак млеко с кифлом, ручак с три и четир јела, само у посне дане по два јела; осим тога за ужину парче хлеба и свежу вечеру. Осветљење је гасно у оба одељења. За све то плаћају учитељска деца 12 ф. а 7. по 10 ф., а не учитељска по 16 ф. месечно.

Нека сваки расуди, би ли се по ову цену на овакој скупоћи могло добити за децу тако удобни станови, таква здрава и добра храна такав надзор и зашт; па ће тек онда моћи просудити, колико је добра донела народу нашем ова установа не само по учитељску него и по другу нашу децу, која овде уче, а да не рачунамо колико је бриге скинуто родитељима, што знају, да су поверили децу своју добрим и сигурним рукама, те ће тек онда моћи познати ову благодет.

За то нека је слава покретачима а велика хвала прилагачима и раденицима око ове племените и човечне установе.

Нови Сад, марта 1898.

А. В.

УЧИТЕЉСКЕ ПЛАТЕ У РАЗНИМ ЕВРОПСКИМ ДРЖАВАМА.

Саопштво М. Бандић.

(Наставак.)

6. Велико војводство Баден.

У опште су нар. учитељи боље наплаћени у Аустрији него код нас. Али још више су наплаћени у западним државама. Има случајева да су тамо учитељи по три и четир пута више наплаћани, него што код нас закон прописује.

Учитељска се места попуњују стечајевима. У варошима са уређеним маџистратом веће бира учитеља, али стечај расписује главна школска власт а ова и потврђује изабраног учитеља; све приходе прима учитељ из општинске благајне. У осталим местима учитеље за основну школу именује највиша школска власт, дајући право општини, да она тројицу кандидира. Учитеље осим у варошима са уређеним већем свугде држава плаћа, али су општине дужне давати неке приносе у име школског пореза у државну благајну. Колико ће која општина давати зависи од броја учитеља у тој општини и од броја становништва.

По закону од 1891. године сви учитељи имају једнаке плате, које се мењају по годинама службовања. Од 1—3 године службовања имају 1100 марака; од 4—6 г. 1200 м.; од 7—9 год. 1300 марака; од 10—12 год. 1400 марака; од 13—15 г. 1500 мар., од 16—18 год. 1600 марака, од 19—21 год. 1700 мар., од 22—24

год. 1800, марака, 25—27 г. 1900 марака, и од 28 године 2000, марака, и то је највећа плата коју учитељ постићи може.

Новишење плате не зависи ни од каквих услова, јер учитељ има на то права чим постане редован учитељ. Заменици и помоћни учитељи имају годишње 800 марака плате. Учитељице немају једнаке плате с учитељима. И оне почињу с платом од 1100 марака, али завршују с платом од 1500 марака.

Управитељски доплатак где су три учитељске снаге износи 100 марака, а где су више од 4 учит. снаге управитељски доплатак износи 200 марака.

Осим плате имају учитељи или станове у нарави или станарину. По закону стан учитељев има се састојати из 4 собе, кухине и других потребних стаја, а не сме фалити подрум, таван и шупа за дрва. У земљорадничким општинама учитељ мора добити стан са зградама за земљоделство. Ако учитељ не добије стан у нарави, има станарину која може да буде 170—550 марака.

Вароци са уређеним магистратом саме уређују плате својим учитељима, али су дужне пазити на то, да им учитељи имају толику плату као и државни учитељи.

7. Герц и Градишка.

По закону од 1874 учитељи су подељени у 3 платежна разреда. Основна плата у првом платежном разреду је 600 ф., у другом разреду 500 ф., у трећем разреду 400 ф. Пошто се сваки школски округ засебно брине за своје школе, то окружна школска власт уређује величину платежних разреда. Помоћни учитељи имају 300 ф. плате, а учитељице 280 фор.

Минимум плата учитеља грађанских школа је 600 фор., али школска власт има права и већу плату одређивати.

Петогодишњи доплатак добија учитељ од оне општине, у којој је навршио 5 година службовања. Петогодишњи доплатци дају се само до 30. године службовања, ако је учитељ непрекидно и с добрим успехом учитељствовао. Године службовања рачунају се од дана потврде за учитеља. Школски окрузи имају права у место петогодишњих доплатака своје учитеље стављати у виши платежни разред. Али то унапређење тако мора бити удешено, да учитељ после 10 годишње службе добије 20% више од основне плате.

Учитељ-управитељ где је школа само са једним разредом добија 30 ф. управитељског доплатака, где је школа са два разреда

50 ф., с три разреда 75 ф., с четири и више разреда добија 100 ф. доплата. Учитељице имају с 20% мање плате од учитеља.

У овој круновини добија сваки учитељ и учитељица, па и учитељски помоћници стан у нарави или станарину у новцу. У Горици управ. учитељ добија у име стана 200 ф. редован учитељ 160 ф. а помоћник 120 ф. У другим општинама добијају учитељи по 100, 80 ф., а учитељице 60 ф.

8. Далмација.

Школе у овој краљевини издржавају се из државне школске благајне. У државну школску благајну уплаћују поједине општине своје годишње приносе, који се порезују по броју за школу способне деце у општини и по величини материјалног стања општина. У погледу плаћања школ. пореза општине су подељене у 3 разреда. У први разред долазе среска главна места; у други и трећи разред разред општине подељене по количини општинског имања. Општине из првог разреда плаћају за свако дете за школу способно по 4 ф. годишње; општине из другог разреда плаћају за свако дете 3 ф. 50 н.; општине из трећег разреда плаћају по 3 ф. за свако дете. Осим ових приноса утичу у школ. благајну приходи разних оставина и добровољни прилози. Ако сви ови приходи нису довољни за издржавање школа, онда сабор надокнађује дефицит. У јавним нар. школама не плаћа се школарина.

Учитељске плате равнају се по разредима у који општине спадају. У I. разредним општинама је плата 500 ф., у II. разредним 450 ф., у III. разредним општинама 300 ф., Учитељски помоћници имају 450 ф., 350 ф., 300 ф., Минимум плате учитеља грађанских школа је 650 ф.,

Петогодишњи доплатак добија учитељ у оној општини у којој је навршио пету годину службовања и то 15% од основне плате. Помоћни учитељи добијају своје доплатке и у том случају, ако буду за редовне именовани. После оспособљења ако је учитељ и привремено служио, године му се урачунавају за доплатке.

Управитељи осн. школа само у том случају добијају годишње доплатке ако на дотичној школи има две учит. снаге. У општинама I. и II. разреда добијају по 100 ф., у општинама III. разреда по 60 ф., управитељског доплатак. Управитељи грађанских школа без разлике разреда добијају по 200 ф., доплатак.

Управитељи добијају стан у нарави или станарину, а остали

учитељи немају права на станарину. Учитељице имају са 20% мање плате него учитељи.

9. Чешка.

Основна плата учитеља основних школа подељена је као и општине што су у 5. разреда. У I. разред долазе вароши које имају више од 30 хиљада становника. У II. разред долазе општине којих је број становника између 10 и 30 хиљада. У III. разр. које имају 4—10 хиљада становника, у IV. разред 2—4 хиљаде становника, у V. разред долазе места која имају мање од 2 хиљаде становника. Од 1875. године биле су учитељске плате ове: I. разр. 700 фор., II. разр. 600 фор., III. разр. 500 фор., IV. разр. 400 ф., — Од 1. јануара 1890. повишене су плате овако: I. разр. 800 фор., II. разр. 700. фор., III. разр. 600 фор., IV. разр., 550 ф., V. разр. 500 фор.

Општине у којима има грађанска школа подељене су учит. плате у 4 платежна разреда и то: I. разр. 900 фор., II. разр. 850 фор., III. разр. 800 фор., IV. разр. 700 фор.

Нови школски закон уништио је помоћничка места на граским школама. Учитељице и на основним и на грађанским школама имају једнаке плате са учитељицама. Учитељи основних и грађанских школа добијају петогодишњи доплатак рачунајући од дана кад су потврђени за редовне учитеље. Код учитеља основних школа први, пети и шести петогодишњи доплатак износи 50 фор.; други трећи и четврти доплатак износи 100 фор. Код учитеља грађанских школа први, пети и шести доплатак износи 80 фор.; други, трећи и четврти 100 фор. После шестог доплатак учитељи немају више доплатака. Стално намештени помоћни учитељи имају 50 фор. доплатака, али ако помоћника учитеља наменују за редовног, одмах ступа у онај платежни разред у који би био дошао да је од почетка редован учитељ био. Тако чине и са оним учитељима, који из основне школе ступају у грађанску, и они долазе у онај разред, у који би дошли да су одмах почели службу на грађанској школи. Учитељице на основној школи добијају 50 фор.; а на грађанским школама 80 фор. доплатака.

Доплатак за управитељство где је једна основна школа износи 80 фор.; где су 2 школе 100 фор.; где су три школе 125 фор.; где су четири школе 150 фор., где је 5 и више школа по 200 фор.

Учитељске плате и доплатаке издају школски окрузи, а станове за управитеље дотичне општине. Стан се састоји из 2 собе, кухине и других потребних стаја. У име станарине општине из

I. и II. разреда плаћају 300 фор.; III. разр. 200 фор., IV. разр. 150 фор.; V. разр. 100 фор.

10. Моравска.

Основна учитељска плата зависи од разреда у који дотична општина спада. Сада постоје два така разреда. У општинама I. разреда плата учитеља осн. школа износи 600 фор., у општинама II. разреда 500 фор., С почетка је постојао и III. разред са 400 фор., али је тај разред 1887. г. укинут. Стално намештени учитељи помоћници у I. разреду имају 400 фор., у II. разреду 360 фор., Учитељице имају исту плату као и учитељи. Плата учитеља грађанских школа, без обзира у који разред општина спада, износи најмање 600 фор.

Петогодишњи доплатак учитеља основ. школа износи 50 фор. Главни учитељ где су два, три и четири разреда у школи има 100 фор., а са више од 5 разреда има 200 фор. доплатак. Управитељев доплатак у осн. школи која је спојена са грађанском школом износи 300 фор., а управитељ чисто грађанске школе има 200 фор. доплатак.

Ако је само могуће дужна је општина давати стан у нарави са две собе у школском здању. Ако пак нема за то довољна простора у школском здању добија управитељ, I. платежног разреда 20% од основне плате у име станарине, а управитељ II. платежног разреда 15% од основне плате. Остали учитељи добијају само у том случају ако су ту и пре 1870. г. уживали.

(Наставиће се.)

Н Е К Р О Л О Г.

† **Софија Грујићева** приправница IV. године преселила се у вечност 20. маја т. г. после дугог и тешког боловања. Сахрањена је 21. маја уз пратњу приправника и приправница. Опрштајни говор држао је г. Добривој Дрндарски. — Бог да јој душу прости! Вечна јој успомена.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Дар српској вишој девојачкој школи у Панчеву. Славни афрички путник Др. Емил Холуб поклонио је српској вишој девојачкој школи у Панчеву један део своје богате збирке, и то 86 комада из минералогije, 9 комада из ботанике и 6 комада из зоологије на коме је дару наставнички збор те школе изјавио племенитом дародавцу своју најтоплију благодарност.

Српска краљ. учитељска школа у Алексинцу. Из добивена извештаја ове учитељске школе дознајемо, да је у прошлој 1897/98. шк. години било

14 које редовних које спомоћних наставника и четири учитеља вежбаонице. Број ученика био је 182. У I. разр. 64, у II. разр. 44, у III. разр. 53, а у IV. разр. 19. Изостао је 1, а искључен је 1. Ученици су већином из Србије. Из Црне Горе било их је 7, из Босне и Херцеговине 10, из Старе Србије и Македоније 27 и из Аустро-Угарске 2. — Одличан је био 1, врло добрих 58, добрих 46; испит ће поновити 52, разред ће поновити 6, губи право на даље школовање 1, а нису полагали све испите њих 16. — Ученици имају дружину „Будућност“. — Заводом је управљао г. Петар Деспотовић професор, бивши учитељ сомборски — У извештају осим званичних дата, отштампано је девет расправа по разним гранама науке, које су написали наставници завода што им само на част послужити може. И.

Шетње с ученицима. У Италији је до сада постојала наредба, по којој су учитељи морали један пут месечно с ученицима приређивати излете. Не давно издао је министар просвете наредбу, да се исти излети имају држати два пута у месецу.

Ручни рад у Њујоршким основним школама. Ручни рад заведен је у све Њујоршке основне школе почетком ове школске године. Исти се састоји из цртања слободном руком, цртања машина и разних мустара, у колорирању боја воде, моделовању и у раду с хартијом и у повезивању књига. Пр. Гл

РАЗНО.

Храмовни празник. На дан рођења св. Јована Претече одржана је слава у овдашњем св. Претечевом храму. Ове године обрадовао нас је настојатељ поменутог храма пречасни г. Јереј Милутин Гавриловић тиме, што је завео лени али код нас заборављени православни српски обичај сечење свечарског колача. Најстарији људи овдашњи не памте овај обичај, и по свему се видело, да се он народу врло допао. Обред сечења колача обављен је по св. литургији у храму, јер се литија због рђава времена није носила. С парохом је ломео колач уважени стари парохијанин и добротвор св. Претечева храма г. Давид Јанковић-Буљока. По обављеном чину обратио се г. парох народу и у кратком говору објаснио му је значај овог лепог обичаја. — Радујемо се овој појави и желили би да се овај обичај држи од сада не само о црквеној слави, већ да се заведе и у породице, као лепо обележје верске и народне нам свести. И.

Учитељ умрѐ од глади. У Лорци (Шпанија) умрѐ је ту скоро учитељ од глади. Општина му није давала већ неколико година заслужену плату. У „Соу“-у је умрла учитељева жена од глади док јој је муж био отишао да проси милостињу. Општина Лорка дугује 35-ци учитеља 150,000 динара — просечно сваком учитељу по 4200 динара. Од јула прошле године добили су плату само за три месеца. Тако учитељи, а један борац с биковима, чији је спровод био величанствен, оставио је после себе једну „ситницу“ — иметак од 350,000 динара! То су доиста тешке прилике за школу и њезино напредовање. „Н“.

Куватило за ученике. Варош Брисел бави се планом, да подигне ку-

патило за ученике основних школа. За време купања одело ће се дезинфиковати, а рубље ће се опрати и онеглати те ће тако деца, кад изиђу из купатила, бити потпуно чиста.

Пр. Гл.

Споменик Књазу Милошу Обреновићу. Грађани града Пожаревца подигли су леп споменик ослободиоцу Србије Књазу Милошу, који је 24. јуна о. г. освешан.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У *Беоцину*, тражи се учитељ на вероисповедној школи. Берива: плата за редовну школу 410 ф. за повторну 40 фор. слободан стан. — Рок 26. јули.

У *Башахиду*, тражи се учитељ за I. и II. разред. Берива: плата 450 фор. 3 ланца ораће земље на коју општина терете сноси; 60 фор. сваке друге године за повторну школу; паушал 5 фор. слободан стан и огрев. — Рок 26. јули.

У *Ворјину*, тражи се учитељ. Берива: плата 300 фор. 20 киб. жита, 20 киб. кукуруза, 4 хв. дрва, $\frac{1}{4}$ ланца баште; 27 фор. за повторну школу и слободан стан с баштом. — Рок 1. август.

У *Јабуци*, тражи се учитељ. Берива: плата 320 фор., 2 хв дрва и слободан стан. — Рок 15. август.

У *Сриском Ченеју*, тражи се учитељ. Берива: плата 400 фор., 4 ланца ораће земље на коју учитељ терете сноси, 20 фор. за огрев и паушал, слободан стан. — Рок до св. Преображења.

У *Снади*, тражи се учитељица. Берива: плата 300 фор., слободан стан с огревом. — Рок 16. август.

У *Бијељини*. (Босна) тражи се учитељ. Берива: плата 600 фор., стан и огрев или 120 фор. за то. — Ако буде хоровођа 200 фор. Молбеници ваља прикључити сведоџбу о моралном и политичком владању, издату од местне политичке власти. — Рок 1. август.

У *Дески* (р. Szöreg) тражи се учитељица. Берива: 300 фор. плата, 40 фор. за повторну школу. Слободан стан и огрев. — Рок до св. Илије.

У *Сриском Пардану*, тражи се учитељ. Берива: 400 фор. плата; $2\frac{1}{2}$ ланца земље на коју учитељ терете сноси; слободан стан и огрев, за перовођство 12 фор. за рачуноводство 7 фор. — Рок до св. Преображења.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Позив на претплату. Написао сам и дао у штампу књигу. *Ч'а Митина школа.* У овој књизи износи се наше школовање у Лесковцу под Турцима до ослобођења, које кад се у свему упореди са данашњим школовањем, после само два деценијума, не може се ничега сличнога наћи ама ни учioniца, ни намештај, ни уређење, ни обичаји, ни светковине, ни наставници, ни наставни предмети, ни учење: читање, рачунање, писање и певање, ни дисциплина и ред, ни казне и награде итд. нису ни издалека слични данашњима! Даскал (учитељ) ове школе био је ч'а Мита (тако смо га ми, ђаци, звали), а у једној учioniци беше нас преко 600 ђака! Каква је дисциплина у овом батаљону ђака била казује поред описа и слика, која представља сцену: како наш ч'а Мита казни ђака за непослушност (бије га по голим табанима). Књига ће изнети 7 до 8 штампаних табака на хартији „Књижевна Задруга“, а цена јој је 80 пара динарских за претплатнике, а књижевна биће 1 динар. Скупљачи добивају сваку једанаесту књигу за труд, а поштарину за упутницу плаћају од претплате. Ко пак скупи испод 10 претплатника, али не мање од 5, тај сам плаћа

поштарину за упутницу, а књигу за труд опет добива. Претплату треба слати мени, у Бољевац. — Врбовац, 17. априла 1898. год. — *Глиши Костић*, учитељ школе врбовачке у срезу бољевачком, окр. тимочког.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У српским учитељским школама сомборским школска 1898/9. година почеће се *20. августа по старом календару*.

У мушку учитељску школу примају се:

а) Младићи православне вере, здрави и благе нарави, који су барем у петнаесту годину живота ступили и IV. разр. гимназијски, реални, или IV. разред грађанске школе с довољним успехом свршили.

Такођер могу примљени бити и они младићи, који положи пре професорским збором ове школе са довољним успехом пријамни испит из науке хришћанске, славенског читања и малог црквеног појања, даље из рачуна, српског и мађарског језика, немачког језика, земљописа и отачаствене историје у оном обиму у коме се ови предмети у IV. разр. грађанских школа предају. Овај пријамни испит држаће се само 20. августа по ст. кал. а доцније пријављени не ће бити том испиту припуштени.

б) За приправнице примају се српкиње православне вере, које су барем у четрнаесту годину живота ступиле и IV. разр. више девојачке или грађанске школе с добрим успехом свршиле а при том су здраве и примерног владања.

Ученици и ученице, који у учитељску школу ступити желе, имају са собом донети крштено писмо, лекарску сведоџбу о добром здрављу и школску сведоџбу из последњег разреда и дужни су и ови пријамни испит из молитава и славенског читања положити. Женске имају још донети изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их за време учења у овој школи о свом трошку издржавати, са потврдом дотичне општине да су они у стању то чинити.

Стан и храна само се у приватним кућа по предходном одобрењу управитељевом погодити може.

У Сомбору, 30. јунија 1898. год.

Никола Ћ. Вукићевић,

српских учитељских школа Сомборских управитељ.

 Апелујемо на *поштење* и *савест* наших многобројних дужника и молимо их, да нам као поштени и честити људи што пре изволе намирити оно чиме нам дугују. Крајње је време да и ми добијемо своје.

Администрација „Школског Листа“.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампариа Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А